

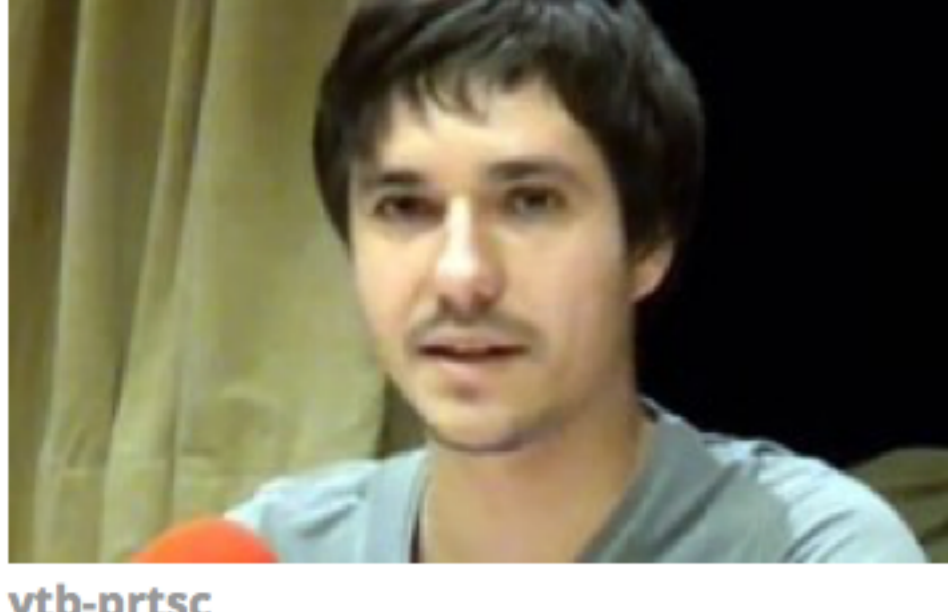

H-ALTER

Kako demokratizirati EU?

hrvoje šimičević

06.05.2014. 12:45 Poslodavci Ispiši

ytb-prtsc

Luka Mesec, koordinator slovenske Inicijative za demokratski socijalizam: EU je do sada bila instrument europske buržoazije, u kojoj se pod krinkom integracije i ujedinjenja uvodio neoliberalizam. Kao takva Unija je potpuno nedemokratska.

Želimo li ju reformirati, trebamo ujediniti europsku radničku klasu i europsku periferiju, da zajedno zahtijevaju radikalne reforme u smjeru demokratizacije, kohezije i radničkog upravljanja.

Povodom izbora za Europski parlament, početkom ožujka u Sloveniji je službeno predstavljena Ujedinjena ljevica. Riječ je o novoj koaliciji koja okuplja Inicijativu za demokratski socijalizam (IDS), Demokratsku stranku rada (DSD) i Stranku za održivi razvoj Slovenije i ekocijalizam (TRS), a koja se programski zalaže za "demokratski socijalizam". U kontekstu Slovenije, to znači programsko zalaganje za mjere nacionalizacije posmrulih poduzeća i banaka njihovim postojećim razduživanjem putem javnih financija, uvođenje ekonomske demokratije kroz radničku kontrolu poduzeća i izbor direktora uz snažno poticanje radničkog dioničarstva i samoupravljanja u poduzećima, dok bi državnu imovinu, koncentriranu u državnom holdingu, upotrijebili za koordiniranje gospodarstva i industrijsku politiku. Povodom kandidature Ujedinjene ljevice za nadolazeće europarlamentarne izbore, ali i ekonomsko-političke situacije u zemlji u kojoj je premijerka prije dva dana najavila ostavku, "H-Alter" je razgovarao s Lukom Mesecom, koordinatorom Inicijative za demokratski socijalizam.

Prije godinu dana pojedini analitičari predviđali su Sloveniji sudbinu Grčke. Premijerka Alenka Bratušek tada je najavljivala rasprodaju državne imovine zbog dugova. Kakva je trenutno situacija u Sloveniji?

Za izlazak iz krize u EU ključne su tri politike, koje smo predstavili u "Razvojnom modelu za Sloveniju i EU": demokratizacija EU i njenih institucija, ukidanje dužničke krize na periferiji i program za obnovu europskog gospodarstva

Slovenija se suočava sa sličnom krizom kao države europskog juga. Ovdje se privatni dug od 2004. do 2008. radikalno povećao, a poslije krize država je spašavala banke i poduzeća od propasti. Privatni dug postao je javni dug, država ima sve niže bonitetne ocjene, zaduživanje je sve skuplje i zbog toga vlada kreću u smjeru mjera štednje i privatizacije. Dosašnja vlada imala je plan rasprodaje 15 velikih javnih poduzeća od kraja godine - Telekom, Zavarovalnica Triglav, Adria Airways i tako dalje - ali na sreću Vlada je pala.

Kako komentirate ostavku slovenske premijerke i rad dosadašnje vlade?

Ostavka je pozitivan događaj. Naime, mogli bi kazati da je vlada Alenke Bratušek zapravo provodila program Trojke sa argumentom da to radi kako Trojka ne bi došla. I pri tome je bila uspješna: ona je implementirala sve što je Janez Janša prije nje mislio provesti. Država je utemeljila takozvanu "lošu banku" i preko nje preuzela privatne dugove koje sad pokriva mjerama štednje i privatizacijom, za čiju je potrebu uspostavljen Državni holding. Na sreću, ostavka vlade će usporiti privatizaciju. U tom smislu pad vlade i prijevremeni izbori su pozitivni. S druge pak strane, neće biti dobro ako prijevremeni izbori dođu prerano jer je alternativa u Sloveniji tek na početku svog puta. A izbori bez alternative znače da će opet pobijediti iste stranke koje su sad u parlamentu i da neće ništa promijeniti.

Vaša alternativa je "demokratski socijalizam". O čemu je točno riječ?

Predstavničku demokraciju treba dopuniti instrumentima direktne demokratije, što bi u ovom slučaju značilo mogućnost opoziva zastupnika i održavanje referenduma građana o ključnim odlukama. Europski parlament također treba obavezno glasati o inicijativama građana koje imaju više od 100 tisuća potpisa

Demokratski socijalizam je pleonazam. "Demokratski" je zapravo suvišan dodatak, budući da je socijalizam sam po sebi demokratski, odnosno da pod njime podrazumijevamo način proizvodnje u kojem društvo demokratski odlučuje što će i za koga proizvoditi, pod kakvim uvjetima i kako će upotrijebiti dobit i višak. Ali od uspona staljinizma i etatističkih, autoritarnih socijalizama to više nije samopodrazumijevajuće. Kako bismo naglasili i kritiku tih režima, naš program smo preimenovali u demokratski socijalizam.

Crpate li povijesne uzore za sustav za koji se zalažete?

Jugoslavenski socijalizam bio je definitivno najprogressivniji u svom vremenu. Na makro nivou, nivou države, možemo ga definirati kao autoritarni, nedemokratski socijalizam, ali to ne znači da iz njega ne možemo ništa naučiti. Pritom mislim na mikro prakse samoupravljanja u tvornicama i u lokalnih zajednicama. To su stvari koje su u našem prostoru već postojale. Takve je prakse potrebno proučiti, reartikulirati i promisliti kako ih proširiti i na razini države. U tom smislu jugoslavensko samoupravljanje nam je zasigurno uzor.

Imate li inuzor u nekim postojećim, modernim državama?

Primjer je Švedska, koja je, posebno za vrijeme premijera Olofa Palmea - koji se zalagao za radnički otkup poduzeća - imala vrlo progressivnu socijalističku politiku. Danas je u Europi više od dva milijuna ljudi zaposlenih u zadrugama. U Latinskoj Americi također ima puno novih progressivnih eksperimenata: Chavez je uspostavio više od 30 tisuća zadruga u Venezueli. U Porto Allegreu u Brazilu višemilijunski grad ima participativni budžet... Ukratko, ne postoji jedan primjer države za koju bismo mogli reći: "Eto, to je demokratski socijalizam", ali postoji puno sadašnjih i prošlih progressivnih praksi iz kojih možemo crpiti uzore za demokratski socijalizam.

Kakva je situacija s političkim pokretima na europskoj razini koji se zalažu za slične alternative? Prema relevantnim anketama, grupa u Europskom parlamentu u kojoj su lijeve stranke mogla bi postati dosta brojnija nego što je dosad bila.

Kad kažem da se na razini EU može ponoviti jugoslavenski scenarij, mislim na činjenicu da je situacija jako slična situaciji u Jugoslaviji osamdesetih godina. Imamo trgovinsku neravnotežu, značajno nejednak razvoj regija i dužničku krizu na periferiji

Očigledno je da ljevica u Europi zadnjih nekoliko godina jača. Mislim da je glavni razlog nezadovoljstvo ljudi postojećim politikama, koje zadnjih dvadeset godina provode tri velike političke obitelji - konzervativci, liberali i socijaldemokrati. Riječ je o politikama koje obilježava napad na radnička prava, demontaža socijalne države, ukidanje socijalnih i drugih prava. Sve velike političke snage preuzele su neoliberalne politike, koje su dodatno radikalizirane za vrijeme financijske krize. Zadnjih pet godina tako smo svjedoci mjerama štednje, socijalizaciji privatnih dugova i masovnom osiromašnju radničke klase. Zbog toga ljudi traže alternative, kako na ljevici kao i na desnici. S jedne strane zbog nezadovoljstva mainstream politikom jača europska ljevica, a sa druge strane svuda po Europi vidimo i radikalizaciju desnice. U Mađarskoj imamo Jobbik, u Grčkoj Zlatnu zoru, u Francuskoj Nacionalni front... Nismo, stoga, svjedoci rasta popularnosti samo europske ljevice, nego radikalizacije oba pola europske politike.

Zašto ljevica nije dosad ponudila adekvatna alternativna rješenja, pogotovo kada je riječ o uzrocima i posljedicama krize?

Ljevica je do sada napravila bezbroj analiza uzroka i posljedica krize kao što je iskomunicirala i bezbroj alternativnih rješenja. Problem je u tome što je moderna ljevica heterogena i jako fragmentirana pa su takvi i njeni odgovori. Primjer su stavovi i odnos ljevice prema europskim integracijama, gdje ljevica varira između stava da trebamo izlazak iz EU s jedne strane i stava da trebamo EU federaciju s druge. Zbog toga se možda čini da ljevica nema odgovor, ali problem je u tome što ljevica nema zajedničkog odgovora.

Nudi li ideja demokratskog socijalizma konkretne prijedloge za promjenu postojećeg stanja u EU i koliko vaše programske osnove dijele i druge srodne europske stranke, posebice transnacionalna stranka Europske ljevice?

Za izlazak iz krize u EU ključne su tri politike, koje smo predstavili u "Razvojnom modelu za Sloveniju i EU": demokratizacija EU i njenih institucija, ukidanje dužničke krize na periferiji i program za obnovu europskog gospodarstva. Što se tiče demokratizacije, zalažemo se za obrnuti razmjor moći između EU institucija. Do sada je glavna bila Europska komisija. Parlament - kao jedini organ koji je odabran od strane građanstva - ima više ili manje savjetodavnu funkciju. Mi se zalažemo da Parlament dobije sve ovlasti donošenja odluka, uz, dakako, demokratizaciju tog istog Parlamenta.

Na koji biste način demokratizirali Parlament?

Jugoslavenski socijalizam bio je definitivno najprogressivniji u svom vremenu. Na makro nivou, nivou države, možemo ga definirati kao autoritarni, nedemokratski socijalizam, ali to ne znači da iz njega ne možemo ništa naučiti

Predstavničku demokraciju treba dopuniti instrumentima direktne demokratije, što bi u ovom slučaju značilo mogućnost opoziva zastupnika i održavanje referenduma građana o ključnim odlukama. Europski parlament također treba obavezno glasati o inicijativama građana koje imaju više od 100 tisuća potpisa, dosljedno implementirati potrebno načelo supsidijarnosti, odnosno donošenje odluka na najnižim mogućim razinama i tako dalje.

Što je potrebno učiniti za gospodarski oporavak zemalja periferije, odnosno većeg dijela Unije?

Što se tiče razduživanja periferije, trebamo angažirati Europsku središnju banku (ECB) da počne izdavati euro-obveznice i kreditirati države članice. Ona je sad praktično jedina centralna banka na svijetu koja ne financira države, za razliku od, primjerice, FED-a u SAD koji svaki mjesec "naštampa" oko 65 milijardi dolara i na taj način ublažava posljedice krize. U investicijskom planu za obnovu europskog gospodarstva također možemo koristiti postojeće institucije: Europsku središnju banku, Europski mehanizam za stabilnost i kohezijsku politiku kao financijere za projekte, posebno na europskoj periferiji, gdje su ekonomske politike eurointegracija zadnjih dvadeset godina uništile milijune radnih mjesta, devastirale industriju i povukle građanstvo u siromaštvo. U tom reformatorskom pravcu ide i politika Europske ljevice.

Glavno je pitanje kako politički implementirati takve reforme.

Točno. Trenutno kroz EU institucije vlada europski kapital i države centra. Pitanje je kako implementirati tih institucija otkrenuti u korist radničke klase i perifernih država. Jasno je da se to ne može učiniti kroz europski parlament jer on ima samo savjetodavnu ulogu. Borba će se zbog toga odvijati na drugim razinama. Trebamo udružiti europske lijeve stranke, pokrete i sindikate u alijansu protiv europskog kapitala i s druge strane trebamo raditi na konceptu "europskih nesvrstanih" - koaliciji perifernih država kojim su u interesu radikalne promjene u EU. To su sve jako ambiciozni ciljevi, ali bez njih neće biti promjena.

Slične najave o "nesvrstanim" s europske periferije su odaslali iz talijanske Tsiprasove liste, pod obrazloženjem da se na taj način misle oduprijeti hegemoniji zemalja centra EU i Njemačkoj.

Tri velike političke obitelji - konzervativci, liberali i socijaldemokrati - provode politike koje obilježava napad na radnička prava, demontaža socijalne države, ukidanje socijalnih i drugih prava

Mislimo na slično povezivanje. Ideja je veoma jednostavna: do sada su u EU dominirale države europskog centra, najviše Njemačka, koje su gurale liberalne reforme, dok je štetne za europsku radničku klasu, posebno u zemljama periferije. Na primjer, s ulaskom u EU i na zajedničko tržište države europske periferije su odustale od protekcionističkih mjera - poput carina i tarifa - i od industrijske politike. Naravno, mnogo perifernih industrija, kako na Istoku kao i na Jugu, nije više bila sposobna na zajedničkom tržištu bez pomoći države konkurirati razvijenim industrijama centra, zbog čega je došlo do njihove propasti.

Na koje države mislite?

Trebamo udružiti europske lijeve stranke, pokrete i sindikate u alijansu protiv europskog kapitala i s druge strane trebamo raditi na konceptu "europskih nesvrstanih" - koaliciji perifernih država kojim su u interesu radikalne promjene u EU

To se dogodilo već u slučaju španjolskog i portugalskog ulaska u zajednicu početkom 1980-ih. EU je u tom slučaju trebala ojačati fondove za koheziju i pomoći manje razvijenim državama. Ali EU tome nije bila sklona jer države centra nisu htjele podupirati razvoj subvencionirane konkurencije na periferiji. Zbog toga su sredstva za koheziju ostala na jako niskoj razini; EU upotrijebi 30 puta manje sredstava za koheziju po stanovniku nego SAD. Pored toga, EU ne podupire upotrebu kohezijskih sredstava za razvoj industrije, nego samo za razvoj interese europskog centra. Posljedice su deindustrijalizacija periferije, milijuni uništenih radnih mjesta, trgovinski deficit, posljedično zaduživanje periferije i, na koncu, nova dužnička kriza. To se može razriješiti samo na način da se države periferije ujedine i zahtijevaju od europskih institucija i država centra više fiskalnih transfera i pomoć u razduživanju i obnovi gospodarstva. Ako ne dođe do toga, može se ponoviti jugoslavenski scenarij u EU.

Mislite na mogućnost raspada EU?

Da. Indicii za takav scenarij pojavljuju se svuda po Europi. Na periferiji imamo uspon novog fašizma koji se zalaže za izlazak iz EU, ali i u političkom centru imamo iste pobude. Primjer je Alternative für Deutschland koja se zalaže za izlazak centralnih država iz EU. Kad kažem da se može ponoviti jugoslavenski scenarij, mislim na činjenicu da je situacija u EU jako slična situaciji u Jugoslaviji osamdesetih godina 20. stoljeća. Imamo trgovinsku neravnotežu, imamo značajno nejednak razvoj regija i dužničku krizu na periferiji. To je s jedne strane posljedica krize globalnog kapitalizma, a s druge posljedica institucionalnog uređenja EU. Eurozona ne ispunjava ni jedan kriterij optimalnog valutnog područja. EU ima zajedničko tržište, ali ima trideset puta manje fiskalnih transfera nego SAD i od početka krize institucije EU gurale su politike štednje koje su krizu samo pogoršale. Zbog toga nitko nije zadovoljan i pojavljuju se tendencije za istupanje iz EU u centru i na periferiji.

mesec-v_ytb-prtsc.jpg

Prošli mjesec vitse krajnje lijevih stranaka iz europskih država i dosadašnjih članica Europskog parlamenta potpisalo je svojevrsni manifest u kojem faktički tvrde da je EU nemoguće reformirati jer je militaristička i neoliberalna tvorevina. Koji je vaš stav?

Slažem se da je reforma postojeće EU jako težak zadatak. EU je do sada bila instrument europske buržoazije, u kojoj se pod krinkom integracije i ujedinjenja uvodio neoliberalizam. Kao takva Unija je potpuno nedemokratska, do te razine da ne poštuje ni vlastite standarde demokratije: kad bi se EU kandidirala za članstvo u EU, ne bi bila primljena jer nije dovoljno demokratska. Zbog toga reforme EU neće biti moguća kroz EU institucije, nego izvan njih. Ako želimo reformirati EU, trebamo ujediniti europsku radničku klasu i europsku periferiju, da svi zajedno zahtijevaju radikalne reforme u smjeru demokratizacije, kohezije i radničkog upravljanja.

Ova publikacija izrađena je uz pomoć Europske unije. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Udruge za nezavisnu medijsku kulturu i ni na koji se način ne može smatrati da održava gledišta Europske unije. Stranica projekta: **Be EU 8 media outlets for one Parliament**

Ključne riječi: nova ljevica, samoupravljanje, Europski parlament, Luka Mesec